

Gérard Franceschis Memoireskitse om Instituttet for Sammenlignende Vandalisme Silkeborg: Årene 1961-1965 (Skrevet 1996)

oversat af Josette Poret

1966-1996- 30 år er gået siden afslutning på fotooptagelserne til "10.000 Års Nordisk Folkekunst". Og efter disse 30 år har man endeligt besluttet sig i Danmark for at udgive de 32 bind af serien "10.000 Års Nordisk Folkekunst". Det første bind "Skånes Stensulptur" udkom i november 1995 på Borgens Forlag, samtidig med en stor fotoudstilling af mine 400 billeder i stort format på National Museet i København for at annoncere starten på serien. Fotoudstillingen var ledsaget af værdifulde objekter fra National Museet og af et stort vægtæppe af Asger Jorn.

Alt dette for at fortælle Dem, at tingene har forandret sig i de 30 år, der er gået, og at jeg stadig betragter mig som ejer af mine negativer, skønt de endnu er deponeret på Museet i Silkeborg.

Af brevet fra d. 22. juni 1975, lader De mig vide, "at billederne ikke figurerer som aktiver i Asger Jorns arv, eftersom de er Silkeborg Kunstmuseums ejendom"

Jeg har selv taget billederne i årene 1961-1965. Som hjælper fra 1964 havde jeg en ung mand ved navn Ulrich Ross, der blev betalt af Asger Jorn. Han arbejdede i laboratoriet med forstørrelse fra negativerne, når vi ikke var på rejse. Han assisterede mig med nogle fotooptagelser og kørte min bil, en citroën ID 19, der tilhørte mig.

Desuden 1. Der har aldrig eksisteret nogen aftale underskrevet af Jorn og mig selv, der gik ud på, at Jorn var bestilleren og Franceschi fotografen.

2. Der findes ingen regning fra mig til A. Jorn vedrørende nogen som helst fotografier.

3. Der findes ingen håndskrevne accept fra mig, der bekræfter, at jeg er blevet ansat af Jorn for at være fotograf på serien "10.000 Års Nordisk Folkekunst".

4. Der findes ingen formulering, definitiv eller ej, vedrørende den økonomiske side af projektet.

Mellem Jorn og mig selv har det altid været et spørgsmål om tillid, indbyrdes og gensidigt. Jeg har altid arbejdet med entusiasme på grund af denne tillid, og det tilkommer ikke mig at sige, på hvilket tidspunkt Asger Jorn så sig nødsaget til at ændre kurs og tale anderledes.

Ud af de 5.000 kr. som Asger Jorn bevilgede mig hver måned, fik jeg overført 2.500 kr. til min hustru i Frankrig og beholdt selv resten til udgifterne på kørsel, benzin, hotel, restaurant, film til fotooptagelser, og havde derfor betydelige udgifter når jeg rejste alene uden Jorn, hvilket ofte var tilfældet.

Derudover havde Silkeborg Kommune tildelt os et lokale, som fungerede som både kontor og laboratorie tæt på jernbanen, og hvor jeg opbevarede hele produktet af mit arbejde, og hvor jeg, undtagen under mine rejser, opholdt mig for at gøre det nemmere at påtage mig klassificeringen og identifikationen af mine negativer i nogle ringbind.

De tidspunkter, hvor jeg ikke arbejdede, gik med at tage frem og tilbage til Askov Højskole.

Det var, da jeg kom tilbage fra en af disse rejser, at jeg ved min ankomst konstaterede og med stor forbavselse, at låsen til mit lokale var blevet skiftet ud, og at jeg ingen mulighed havde for at få fat i noget som helst hos mig selv. Jeg hævder, at handlingen er blevet effektueret uden, at nogen som helst underrettede mig om det, hverken mundtligt eller pr. brev!

Det var sådan, at Silkeborg blev "ejer" af mine negativer og af mine fotografier!

Jeg tillader mig at tænke, at det er et indlysende tyveri, og kort tid efter kom jeg under protektion af advokat Frantz Dahl.

Jeg tog tilbage til Askov, meget chokeret og fik underrettet Fru Bjørn om tingenes tilstand, og i lang tid fik jeg hverken talt eller gænsket A. Jorn, dog undtagen få øjeblikke i København, hvor jeg mødte ham, efter hans ønske for at fotografere nogle meget gamle islandske manuskripter, på Den Arnamagnæanske Samling, hvor disse manuskripter var deponerede, før de skulle videre til Island. Jeg fik altså delvist taget fotografier af disse, og de blev bibeholdt under Samlingen omkring år 1967-?

Og så derefter, eftersom jeg ikke kunne holde op med at arbejde, fortsatte jeg med at fotografere, og det er således, at der udkom 4 kunstbøger i løbet af 5 år fra 1968 på forlaget Rhodos.

I 1969 lavede jeg kataloget for Ny Carlsberg Glyptotek, Norske Stavkirker af Roar Hauglid på Drejers Forlag i Oslo, et album om kunstneren Svend Wiig Hansen på Rhodos. I 1972 udkom bogen af Inge Bjørn "Oldtidsdragt Nutidstøj" på forlaget Rhodos. "Munkeliv i Løgumkloster" udkom i 1973. I 1990 udkom "The House of Wisdom" skrevet af Otto Norn og illustreret med 32 af mine fotos af Det Gyldne Alter i Sahl Kirke. I slutning af 1995 udkom det første album af serien "10.000 Års Nordisk Folkekunst" på Borgens Forlag. Under disse meget frugtbare år var der i Danmark og Norge vandrestillinger af mine fotoserier om Træskulpturer, Stavkirker og Færøerne, de Magiske Øer, som fik stor succes.

Negativerne af disse fotografier kan danne et vigtigt supplement for visse værker af "10.000 Års Nordisk Folkekunst", såsom Stavkirker, Kalkmalerier, Træskulpturer etc. I tilfælde af, at disse arkiver skulle interessere nogle forfattere, og eftersom det ikke drejer sig om dobbelt brug af dem fra Silkeborg fordi de blev taget efter 1966, så vil betingelserne for reproduktion være noget man vil kunne diskutere senere. Det er en idé, som jeg foreslår, og som er til at uddybe.

I dag d. 15 marts 1996 svarer jeg, som supplement på Deres første brev af 24. februar 1996, hvor De fortalte mig om "Deres indtryk af, at tiden nu er inde til at lave om på situationen ved at foretage nogle nødvendige rettelser for at fjerne misforståelser, skabte i skyggen af tågen ved Silkeborg søen" (!). Det er Deres egne ord, som jeg er fuldstændig enig i, og gennem hele dette lange brev har jeg betroet Dem hele min plan og alle mine ønsker for, at jeg kan få mine rettigheder godkendt.

Jeg mener, at en erstatning heraf ville kunne kompensere for den bitterhed, og de

skuffelser, skabte af Silkeborgs beslaglæggelse af mine produktioner, som forårsagede stress, som stadig kan mærkes af og til. Det er i øvrigt svært og besværligt for mig at rekonstruere virkeligheden om hele denne hændelse, hvori jeg har efterladt det bedste af mig selv. Det kan De nemt forestille Dem.

Jeg synes derfor, at et beløb på 125.000 kr., hvoraf De fratrækker Deres honorar, vil være velkomment. Dette i betragtning af de penge, jeg har måttet ofre, som er allerede omtalt, og i betragtning af, at jeg var nødt til at fortsætte med at arbejde for at sikre den videreførelsen af mit virke, mine rejser og forsyne arkiverne. De repræsenterer 25.000 fotografier, hvoraf 5000 blev taget som sikkerhed, eller i dobbelt udgave, hvilke var nødvendigt for at sikre kvaliteten og det endelige produkt, og fordi jeg i sidste ende ønskede at føre mine fotografier ud i livet på bedste vis, kunstnerisk set.

Hvad angår det første bind af serien "10.000 Års Nordisk Folkekunst", Skånes Stensulptur", kan jeg sige, at jeg gik i gang alene, næppe ankommet til Skandinavien. Min dokumentation blev til under mit ophold i Lund, mens jeg lavede undersøgelser om Domkirken. Efter mine udendørs og indendørs optagelser, fik jeg noteret på biblioteket på Historika Museet, og i de svenske bøger, med de for mig uforståelige tekster, de steder, hvor jeg kunne tage billeder af døbefonde, og jeg har således gennemgået, uden anden anvisning, hele Skånes provins idet jeg besøgte og arbejdede i 65 kirker. En bedrift, som resulterede i dette pragtfulde album, hvis kritik De muligvis har kunnet læse om i pressen.

Jeg er meget lykkelig over at være dets illustrator, og efter min mening tegner det godt for seriens fremtid med dets 305 reproduktioner, taget for nu 34 år siden.

Det vil forekomme Dem klart, at jeg skal nyde godt af de i Danmark gældende fotorettigheder på samme måde, som enhver illustrator, der samarbejder med et prestigefyldt forlag.

Det samme gælder for de 32 siders billeder i albummet "The House Of Wisdom", skrevet af Otto Norn & Søren Skovgaard Jensen (Christian Ejlers Forlag), som også er en succes, og hvis forfattere er så venlige at understrege fotografiets kvalitet. Ligesom for det forudgående album, blev de valgt blandt et stort antal klicher, som jeg selv lavede dels i Sahl Kirke, dels i Stadil Kirke og på National Museet med hensyn til de gyldne altertavler fra Lisbjerg, Odder, Staby etc. som uden tvivl vil udgøre et nyt album i serien.

Hele det arbejde, som De kan tænke Dem, er ikke blevet til uden træthed eller besvær som, lidt efter lidt, har undergravet mit helbred. I 1969 måtte jeg forlade Danmark, fordi min far var død, og derefter kom jeg ikke tilbage.

Og da jeg ikke kunne arbejde længere, begyndte derefter en lang sort række af problemer. En alvorlig lungehinde-betændelse med meget alvorlig risiko for perforering af lungehinden og døden til følge.

1969-1970 tilbragt jeg 14 måneder på et hospital for at komme over en total fjernelse af lungehinden i højre side, en frygtelig operation, som dog har givet mig mulighed for at overleve indtil nu.

Men tiden for de sensationelle opdagelser i Skandinavien var slut, og det er længe siden, jeg har fotograferet.

I 1973 fik jeg at vide, at Jorn også var alvorligt syg af lungekræft og indlagt på Aarhus Hospital. Jeg ville se ham igen hos ham selv i Albissola, hvor han skulle komme tilbage efter et kort ophold i Brasilien, men da jeg ikke vidste, hvornår han ville ankomme, kunne jeg ikke møde ham, og jeg blev bekendt med hans død d. 1. maj 1973.

Således slutter det, som man trods alt kan kalde et smukt eventyr. De illustrerede album fra serien "10.000 Års Nordisk Folkekunst" vil nu udkomme, det ene efter det andet, og der findes 32 af dem. Nu hvor mit liv er snart forbi, er jeg lykkelig for, sammen med Jorn, at være en af skaberne af dette monument.

Jeg vil ønske, at det lykkes for advokat Frantz Dahl at bringe orden i det moralske fundament, der skal sikre mine efterkommere betalingen for mine rettigheder med hensyn til offentliggørelse, og derefter vil de 20.000 negativer, som er i depot i Silkeborg, kunne blive fuldt og helt byens museums ejendom.

Som afslutning tillader jeg mig en stor dristighed. I 1963, før Kronprinsessen blev gift og Dronning af Danmark, havde hun holdt et foredrag på National Museet, illustreret af lysbilleder, gengivet efter mine fotografier, og jeg tillader mig hermed at minde hende om mig, og takke hende og Prinsgemalen af hele mit hjerte for at have deltaget i udgivelsen af Skånes Stensulptur, som udkom for nyligt på Borgens Forlag.